

Gysga türkmen taryhy

Category: Kitapcy,Taryhy makalalar

написано kitapcy | 24 января, 2025

Gysga türkmen taryhy KISA TÜRKMEN TARİHİ

Türkmenler hakkında son bir hafta içinde çok fazla arama yaptık. Peki Türkmenleri ne kadar tanıyoruz? Türkmen nedir biliyor muyuz?

Türkmenlerle ilgili Google arama motoru üzerinde özellikle Suriye bölgesinden gelen endişe verici haberler nedeniyle Türkmen dağı, Türkmen dağı düştü, Türkmen dağı nerede gibi aramalar yaptık. Hatta bir kısmımız Türkmen bayrağı sorgularında da arama yaparak büyük bir ihtimalle sosyal medya hesaplarımıza Türkmen bayrakları koyduk. Peki Türkmenleri ne kadar tanıyor, Türkmen nedir, kimlere denir biliyor muyuz?

10'uncu yüzyıl itibariyle yaygın olarak kullanıldığını gördüğümüz Türkmen adının etimolojik anlamı birçok leksikografi uzmanı tarafından "Türk men" şeklinde telaffuz edilmektedir. Anlamı ise, "ben Türküm" demektir. Ancak yazılı tarihteki ilk kaydı 8'inci yüzyılda bir sogut mektubunda geçer.

Bu ad tarihi kaynaklara göre, aslında bir etnik köken değil, yerleşik hayata geçmiş ve ağırlık olarak Müslümanlığı seçmiş, Oğuz Türkleri için kullanılmıştır. 14'üncü yüzyılda Katip Muhammed bin Havendşah bin Mahmud tarafından yazılan Tarih-i Revzatü-s-Sefa kitabının 236'ıncı sahifesinde Oğuz Türklerinin Kınık boyundan Selçuk Bey sü-başı (orduda orta rütbeli asker) rütbesindedir. Ancak Yabgu (hükümdar) unvanını istemektedir. Henüz çok genç ve tecrübesiz olan Selçuk Bey, bir toplantı sırasında protokolde oturması gereken yerin üzerinde bir mevkideki kişiye ait yere oturmasıyla bu niyetini açık eder. Akabinde amacına denk bir gücü olmadığı için Yabgu ile mücadeleyi göze alamayan Selçuk Bey, kendisine bağlı birlikler ve sivillerle birlikte Yenikentten ayrılarak, İslam

gazilerinin toplandığı bir başka Oğuz denetimindeki kent olan Cend'e yerleşir ve İslam dinini kabul eder. Daha sonra Türkmen lafı buradan hareketle yaygın olarak kullanılmaya başlanır. Ancak günümüzde Türkmen adının bir etnik kimliği tanımlamak üzere kullanılması 1950'li yıllardan sonra dünya genelinde süregelen siyasal ve bürokratik yenilgiler sonucu türemiş ve bugünkü kullanım alanındaki halini almıştır.

- Türkmen mi Türk mü?

Türkmenistan dışındaki Türkmen nüfusunun 10 ile 12'inci asırdan beri en yoğun görüldüğü yerler bugünkü, Suriye, Irak ve İran siyasal sınırları içindedir. Her üç ülke ve bölge genelinde artan aslen enerji kaynaklarının paylaşılması, kamuoyuna yansıyan ise, etnik çatışmalar sebebiyle özellikle Irak'taki Türkmen nüfusunun yaşadığı Musul, Kerkük ve Erbil kentleri, Suriye'nin Kuzey ve Kuzeybatı bölgesindeki Türkler, bölgedeki çatışma ve iç savaş nedeniyle ciddi tehdit altındadır.

Suphi Saatçi'nin Tarihten Günümüze Irak kitabının 16'ıncı sahifesinde Mustafa Kemal Atatürk'ün Harbiye Mektebi öğrencisiyken, Irak'taki Türkler için Bayat Türkleri (Oğuzların Bayat boyu) dediğı yer almaktadır. Ancak Lozan Konferansı süresince Musul ve Kerkük'ü geri vermek istemeyen İngiliz heyeti tarafından tarihte ilk kez Türkmen adı bir etnik köken nitelemesi yapılarak kullanılmıştır. Dolayısıyla bu tabirin ve tabirin nitelediğı bürokratik ve siyasal amacın farkında olan **İsmet İnönü, Türkmen ile Türk'ün eş anlamlı olduğunu ve Türkiye Türklerinin de Türkmen olduğu beyanatında bulunmuştur.**

İsviçre'nin Lozan kentinde imzalanan Lozan Antlaşması ve 1926 yılındaki Ankara Antlaşması'ndaki ilgili yerlerdeki "Musul Türkleri" ifadesi bu açıdan yeni kurulmuş Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasal ve bürokratik başarılarından bir tanesidir. Ancak Demokrat Parti ve Adnan Menderes döneminde yeterince önem verilmeyen bilhassa Musul ve Kerkük bölgesinde kurulan Irak Cumhuriyeti'nin ilk başbakanı Abdülkerim Kasım'ın

1959 yılı itibariyle Türklere “Türkmen” demesiyle yeni bir etnik kimlik inşasına da başlanmış oldu.

2 bin 900 kilometrelik bir coğrafyada yaklaşık 9 milyon Türkmen var

Suriye, Irak ve İran gibi ülkelerde günümüz Türkmen nüfusu yaklaşık olarak 9 milyon civarındadır. Türkiye’nin de zaman zaman desteğini alan ve birçok Avrupa ile Asya ülkelerinin desteklediği çeşitli bölge güçleri dağınık ve büyük bir coğrafyaya yayılmış Türklerin (Türkmen), her geçen gün bulundukları bölgelere hakim kuvvetler tarafından yerleşim yerleri tehdit edilmekte ve göçe zorlanmaktadır. Özellikle son yıllarda sayıları binlerle ifade edilebilecek Türkmen nüfusu bu bölgelerde meydana gelen çatışmalar sebebiyle yaşamını yitirmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı’nın bölgedeki uyguladığı dış politikalar, yaklaşık 2 bin 900 kilometre genişliğinde bir alana dağılmış Türk (Türkmen) nüfusunun yaşam alanlarına hakim bölge ülkelerin gerekli asayışı sağlamasında etkili olamamıştır.

Kaynak: Maarif Gazete. Taryhy makalalar